

זכרון עולם

האשה
החשובה וודפת
צדקה וחסד

**מרת
ורדה שניצר**

ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

**מאורות
הדף היומי**

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, י' אלול תשפ"ו **מסכת חולין קט"ו-קכ"א ♦ טבול יום ד', ב' - ד', ז'** גליון מס' 1422

השבוע בגליון

♦ הבידול בין מלאכת בישול לפעולת בישול

♦ טעם' מהו

♦ שקילת החלב יכולה להציל את סיר הבשר

♦ "במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב" - מדוע?

♦ כשהרשב"א ענה שתי תשובות סותרות על אותה שאלה

♦ בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב

♦ בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה

♦ מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב

♦ בישול שוקולד שקיים חשש כי מעורב בו בשר

♦ בין בישול בשבת לבישול בשר בחלב

♦ חמאה שמעורב בה בשר, כשמן לנרות חנוכה

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

יוצאים לפנסיה

אותו ערב יירשם בדפי ההיסטוריה של חובבי הנגינה **הוא** נערך במלאת עשור למשהו שאיש בכלל לא זכר את דבר קיומו, אך כפי שהכל יודעים, לא משנה למה אתה עושה, משנה מה אתה עושה. והוא נעשה על הצד הטוב ביותר.

חשבו על כל פרט. האולם שבו נערך הקונצרט עדיין היה נעול כנספת האוצרת בתוכה יהלומים למכביר, ולא בכדי. מיטב כלי הנגינה הובאו אל האולם מבעוד מועד וניצבו הכן על מקומם, כלי כלי ליד מקומו של האומן המפליא להוציא ממנו את המיטב. שוויים של כל כלי הנגינה גם יחד, עלה על ערכו של האולם, ושמיירה הדוקה הופקדה סביבו. מומחים בינלאומיים טרחו במשך שבועות סביב האולם, הביטו בקיריותיו, מששו את תקרתו וטפחו על רצפתו. האקוסטיקה כמובן. איש מהם לא היה מסוגל להעלות על דעתו, שקול הכינור יתערבל בצווחת הגיטרה בעודם מטפסים במעלה התקרה. חלילה. יריעות מיוחדות נמתחו מצד לצד, כדי להעביר את הקולות בהרמוניה מושלמת לכל קצוות האולם ולהחזיר אותם משם

דף קטוב לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול

בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב

יש שאסרה תורה לאכול מאכלים מסויימים. יש שהתורה אסרה את ההנאה ממאכלים מסויימים. איסור בשר בחלב, מלבד שהוא מאגד בתוכו את שני האיסורים הנזכרים - אכילה והנאה, - הוא כולל איסור ייחודי שאין דוגמתו בכל התורה - איסור בישול, שהמבשל בשר וחלב יחזיו, עובר על איסור תורה.

המניח כי הפוסקים הרבו לדון מהו בישול, האם צלייה, טיגון, עישון, בישול בחמי טבריה ועוד נכללים באיסור התורה, אינו טועה. אך במאמר הבא נתמקד בהגדרת איסור הבישול, איזה סוג של בישול אסרה התורה.

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה: החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב: שאלה עצומה מרחפת מעל הלכות בשר בחלב. כל שנאמר בתורה הוא (שמות כג, יט, שמות לד, כו, דברים יד, כא) "לא תבשל גדי בחלב אמו". מאחר שהתורה שנתה ושילשה פסוק זה, למדו חכמים בסוגייתנו על שלשת האיסורים הלא המה, אכילה, הנאה ובישול. מעתה, לכאורה, אין להלקות את האוכל בשר בחלב או את הנהנה ממנו, שכן, לא דיברה תורה אלא על המבשל בשר בחלב, "לא תבשל גדי בחלב אמו", ושני האיסורים הנוספים נלמדים בדרשה, והלא אין לוקים על איסור הנלמד בדרשה ואינו מפורש בתורה, ומדוע האוכל בשר בשול עם חלב לוקה (רמב"ם הל' טומאת מת פ"א הל' ב').

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **גבריאל יצחק מי - זהב** ז"ל ב"ר אלעזר ישראל ז"ל

נלב"ע י"ג אלול תשע"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י רעייתו רבקה מי - זהב בתדלחט"א וילדיו **מיכל מאיר ספי וחגי** וב"ב

זעילוי נשמת

מרת **יהודית קולינר** ע"ה

ב"ר שמואל זיינבל (לבית פרושינובסקי)

נלב"ע בש"ק י"א אלול תשע"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **לאה וייסנר** ע"ה

ב"ר משה וסופיה ז"ל

נלב"ע ט' באלול תשפ"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **טויבא ברמן** ע"ה

ב"ר אלעזר מאיר ז"ל

נלב"ע ט"ו באלול תשמ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידיו

הר"ר **יעקב (זק) ברמן** ומשפ' שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

אמנו היקרה מרת **פרידה גילה פסקוביץ** ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י' באלול תש"ע **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

במענה לשאלה זו כתב ה"כסף משנה" (שם, בתי השני) את ההגדרה הבאה: "דמשמע שלא אסרה תורה לבשל בשר בחלב, אלא כדי שלא יבוא לאכול". הוי אומר, מאחר שאיסור הבישול, אינו אלא כדי להמנע מאיסור האכילה, הרי שכאשר התורה שנתה ושילשה את איסור הבישול, כאילו פירשה שאסור לאכול בשר שבושל עם חלב, ואין זה נחשב כאיסור הנלמד מדרשה.

נמצאנו למדים, כי איסור בישול בשר בחלב מותנה בהיווצרות חשש להיכשלות באיסור אכילת הבשר והחלב המבושלים. על ההשלכה ההלכתית הנובעת מנידון זה ניתן לעמוד על ידי השאלה הבאה שהוצבה בפני הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, הוגה ומייסד "הדף היומי".

יהודי ביקש לבדוק את רכיביו של שוקולד מסויים, כדי לוודא כי אין בו תערובת בשר בחלב. דא עקא, שהבדיקה נעשית על ידי בישול השוקולד. נמצא, כי אם אכן לפנינו תערובת בשר בחלב, הרי שבישול בשר בחלב... המותר הדבר?

בישול שוקולד שקיים חשש כי מעורב בו בשר: הגאון מטשעבין זצ"ל ("דובב מירשים" ח"א סוס"י ל' כתב במענה לשאלה זו, כי לפי דברי ה"כסף משנה" הנזכר, יתכן שאין איסור בדבר. שכן, מדברי ה"כסף משנה" עולה, כי איסור הבישול תקף רק כאשר תתכן אפשרות שהבשר והחלב יאכלו. ברם, במקרה שלפנינו, אין הלה מתכוון לבשל את השוקולד אלא כדי להמנע ממכשול איסור אכילת בשר בחלב, ואין לחשוש שמא ייכשל באיסור זה עצמו, כאשר כל מטרת הבישול היא כדי לגדור את עצמו מאכילת תערובת בשר בחלב. טענה זו הוא מצרף לכך שלפנינו ספק של תערובת בשר בחלב, ואין איסור וודאי.

בסיום מאמר זה נדגיש שוב, כי הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה, ואנו מדגישים זאת דווקא בשלהי מאמר זה אשר תכניו אקטואליים ומעשיים ביותר.

דף קט"ז/ב לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול

בין בישול בשבת לבישול בשר בחלב

נידון תמים, לכאורה, בעניין נר חנוכה, שהעלה בעל ה"שער אפרים" (סימן ל"ח), עורר את גדולי ישראל להתכתבות עניפה בהלכות בישול בשר בחלב.

חמאה שמעורב בה בשר, כשמן לנרות חנוכה: המעשה אירע, כאשר חתיכת חמאה נאסרה באכילה ובהנאה לאחר שהיא בושלה עם בשר [ליתר דיוק, בכלי בן יומין], והתערב בה טעם הבשר. בעל החמאה היה אמור להשליכה לאשפה, אך ימי החנוכה קרבו ובאו והוא העלה בדעתו להשתמש בחמאה כחומר בעירה לנרות החנוכה.

בעל ה"שער אפרים" חוכך תחילה בדעתו להתיר את השימוש בחמאה זו, שכן, אמנם, אסור ליהנות מן החמאה, שתערובת בשר וחלב היא, ואסור ליהנות מהם, אך כלל נקוט בידנינו: "מצוות לאו ליהנות ניתנו", שימוש בחפץ לצורך מצווה, אינו נחשב הנאה מן החפץ. לבסוף הוא מכריע מסיבה אחרת, שאין כאן מקומה, לאסור את השימוש בחמאה זו לצורך הדלקת נרות חנוכה.

הדלקת החמאה, הרי היא בישול בשר בחלב: תמהים ומשתאים פרשו שני הגיסים, בעל ה"אליה רבה" (אליה זוטא סימן תרע"ג) ובעל ה"שבות יעקב" (שו"ת אורח סימן ל"ח) את שאלתם, מה ראה בעל ה"שער אפרים" לדון בחמאה זו, הרי אם יבעיר פתילה בחמאה, הוא יבשל את החמאה על טעם הבשר שבה, ויעבור על איסור מן התורה של בישול בשר וחלב!

החלק המרתק שבתמיהתם הוא דווקא הנידונים הבוקעים מתוך דבריהם, ומתפרצים מאליהם, ביניהם, האם שריפת בשר וחלב וכלייהם, נכללת באיסור בישול בשר בחלב. וכמו כן, הרי החמאה התבשלה כבר פעם אחת, האם יש בישול אחר בישול בבשר בחלב? שמא הבישול השני אינו נחשב בישול כלל (עיין בשע"ת ר"ס תרע"ג, ובקונטרס ימי החנוכה, שכטר עמוד ס' ואילך).

הבה נמקד את עיונונו בשאלה, האם כילוי בשר וחלב נחשב בישול. ובכן, מדברי הגמרא (ק"ב/ עולה, כי יש צורך בבישול בשר וחלב שניתן לאוכלם לאחר הבישול, ובמקרה שלפנינו, כל עוד שהחמאה לא התבשלה לאור הפתילה - אין איסור, ולאחר שהתבשלה - אין חמאה... שהלא היא מתכלה. לכאורה, צודק, איפוא, בעל ה"שער אפרים", שהשתמש בחמאה כשמן למאור, אינו עובר על איסור בישול בשר בחלב. ברם, בעל ה"שבות יעקב" (שם) מסביר, כי עוד בטרם כילוי החמאה באמצעות הפתילה, היא מתחממת מחום השלהבת, ואז היא מתבשלת על טעם הבשר שבה, וזו היתה כוונתו וכוונת ה"אליה רבה" בקובעם, כי העושה כן עובר על איסור בישול.

עד כמה שהדברים נשמעים פשוטים, בוודאי כל קורא שואל את עצמו, כי אם אומנם המדליק פתילה בחמאה שיש בה בשר עובר על איסור בישול בשר בחלב, מדוע לא שמענו מעולם, שהמדליק בשבת נר של שמן עובר על איסור מבשל, מלבד שעובר על איסור מבעיר?

ההבדל בין מלאכת בישול לפעולת בישול: על נקודה זו עומד ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת יו"ד סימן צ"ב) המבהיר, כי עלינו להבדיל באופן מובהק בין איסור בישול בשבת, לבין איסור בישול בשר וחלב. בשבת נאסרה עלינו **מלאכת** בישול, ואילו באיסור בשר בחלב נאסרה **פעולת** בישול. שהנה,

כזה פנימה, אל מרכז האולם. איש לא היה יכול להוכיח את התאוריה הזו, אבל בכיר המומחים התעקש שי זה בדיוק מה שקורה כעת באולם.

מושבנים מיוחדים הוזמנו לטובת עצמותיהם המעודנות של באי הקונצרט. אמת ניתנת להאמר, כי בכסף שהם שילמו כדי להשתתף באירוע, אפשר היה להושיבם על כורסה מפוארת, ולממן את שכרם של שני משרתים שיאווה באוויר. אבל גם הכיסאות שסופקו לאולם לכבוד הערב הקסום, היו מכובדים ונוחים.

שורת מלצרים עטויים פפיונים ניצבו הכן על המדרכה שלפני המבנה הגדול, וקידמו בחיוך ובכוסית משקה כל אורח. מכוניות נוצצות החליקו אל המדרכה, והוריקן מתוכן דמויות עטויות הוד והדר. רוח קלילה ריחפה ונשאה ניחוח יסמין שהותז בחשאי מתחת למקטורניו של המלצר הראשי, והמוזמנים הלכו בניחותא סביבות האולם, משוחחים ונפגשים עם מכרים, עד בוא השעה היעודה.

רבים מבאי הקונצרט הכירו זה את זה. מארגני האירוע, אשר תוכנן במשך שנה תמימה, אירגנו מפגשי ערב קצרים אשר בהם קבוצות מרוכזי הכרטיסים נפגשו עם אומן זה או אחר שעתיד להופיע בקונצרט, והוא סיפר להם על פעלו, הסביר להם בדיוק כיצד הכלי עובד, באיזו יצירה הוא ישתמש כנגן הראשי ואחרים ילווהו, ובאילו מנגינות בקושי ישמעוהו. בתוך כדי כך, היו האנשים מתוודעים ליצירות שיוגנו במהלך הערב הגדול, ומכינים את נפשם למאורע האדיר.

חמש דקות לפני פתיחת הקונצרט נשמעה נעימה מוסיקלית קצרה, ובסימיה הכרוז הודיע, כי שערי האולם נפתחו והאורחים המכובדים מוזמנים להתיישב על מקומותיהם. מספר סקרנים אצו רצו אל האולם, כדי להתרשם מן התפאורה, אך רוב האנשים, לא חרגו ממנהג העולם. עד הרגע האחרון הכל מהלכים בניחותא, עקב בצד אגודל, ועם השמעת האות המבשר את פתיחת הטקס, איש את רעהו יבהלו עקב על אגודל, כדי להתיישב על מקומותיהם בטרם ידהד הצליל הראשון בחלל האולם.

אלפי אנשים יישבו על כסאותיהם המסודרים בשורות ישרות למופת. מן האושר שהפיקו פניהם של שניים מן המוזמנים, אפשר היה להאיר את כל האולם. שניהם עבדו יחד באותו מקום עבודה, מאז שנות ה... התקדמו בציוות, עמלו במסירות, השקיעו את כל מרצם. האחד כיהן כמנהל חשבונות של המפעל, ורעהו שימש כמבקר איכות של מוצרי המפעל. בתקופה זו של חייהם הם פסעו צעד משמעותי, נעברו עברו בזאת השנה דרך שער הגימלאים. גאים בעברם, חוששים לעתידם.

הם לא שילמו אף לא פרוטה על הכרטיס היקר, והם יישבו בשורה הראשונה. המעסיק הנפלא שלהם, היה ידוע במתנות הפרדית הנדיבות, שהעניק להם בדיוק שיצאו לגימלאות. הפעם היתה זו מחווה נדירה, מפני שכל כרטיס עלה הון רב, ואי אפשר היה לרכוש אותו סמוך למועד האירוע, אלא שנה תמימה קודם לכן. התנהגותו של המעסיק הצביעה על כך, ששנה טרם סיום עבודתם הוא כבר חשב עליהם.

זה הכנר, תראה אותו, לחש מנהל החשבונות לחבירו, לפני שקבוצה תרגנה השתיקה אותם. הכנר פסע מעדנות לקול תגשות הנוכחים. חלק מהם הכירו אותו מן המפגשים המוקדמים, כך גם מנהל החשבונות המבקר לא מצא פגאי להשתתף במפגשים מוקדמים אלו, מה גם שבסופו של דבר הוא ישתתף באירוע הגדול הבוקר, אם יש מנה מרכזית מבשר, בשביל מה לאכול עוף, היה שואל את חבירו במשך השנה. הוא היה מרוגש מאד, המבקר. אירוע כל כך מכובד. באמת, מימיו לא השתתף בכזה מעמד.

האיש אשר על התופים עמד הכן בקצה הבמה, לפסוע לעיני קהל הנאספים, אך הוא המתין בדומיה, עד אשר הכנר ייטיב את כלי מלאכתו, וישמיע מקבץ של צלילי היכרות מן הכינור.

ט-ר-סווינו...

אנחת התפעלות עלתה מבין הספסלים. מדהים. הכנר סיים את הופעתו הקצרצרה לפני הקונצרט הגדול, ובעת שהתיישב העביר את מטהו על מיתרי הכינור במהירות הבזק, והפיק צליל מיוחד, אשר דומה היה כי נתלה מעל ראשי האנשים ולא הוסר משם.

עיניו של מנהל החשבונות הלכו ונפערו. הנאתו עלתה על כל דמיון.

המתופף הופיע, ובניגוד מפתיע למצופה ממנו, הוא נקש חרישית במקלותיו על התופים האדירים שניצבו הכן מולו, והיו הקולות העולים מתופיו כרחש עלוות העלים בליל קיץ אוורירי. חוויה מדהימה.

הגדרתן של מלאכות השבת נקבעה לפי אופן עשייתן במשכן. ומאחר שבמשכן בישלו לצורך שימוש בחפץ המתבשל, הרי שבישול אשר אינו מיועד לשימוש, אלא הוא מתהווה תוך כדי תהליך של שריפה וכליו, אינו נחשב כמלאכה של בישול. לעומת זאת, באיסור בשר בחלב התורה אסרה את **פעולת** הבישול - אסור ליהודי לבשל בשר בחלב, לא הוזכר מאומה על מלאכה או על מטרה, האיסור הוא בכך שהבשר והחלב יתבשלו באופן שהם ראויים למאכל אדם.

דף קט"ז/ב אם יש בנותן טעם

'טעם' מהו

בדפים הנלמדים בתקופה זו, אנו עוסקים גם בטעם הנפלט מן המאכל ונבלע בכלים שבו הוא מתבשל, או במאכלים המתבשלים עמו.

מה טיבו של הטעם? אין ספק כי שאלה זו מנקרת בלבו של כל לומד דף היומי. ובכן, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" י"ד ח"א סימן מ"א), התכתב בארוכה עם אחיו הגאון רבי מרדכי בנושא זה, ובמכתבו הוא פרט באופן בהיר ומסודר את משנתו, המבוססת על ה"טור" ועל ה"שולחן ערוך".

מאכל מוצק פולט טעם בלבד, נוזל פולט טעם עם חומר: קיימות שתי אפשרויות להפרשת טעם ממאכל. עיתים, המאכל פולט טעם, טעם בלבד, ופעמים חלק ממשי מן המאכל נפרד הימנו, וכמובן שחלק זה נושא בחובו גם טעם. אימתי הטעם מועתק מן המאכל על ידי הפרשת טעם בלבד, ואימתי מופרשים מן המאכל חומרים ממשיים? ובכן, אומר הגאון רבי משה פיינשטיין, מאכלים מוצקים, מפרישים טעם בלבד אך גופם אינו נחסר במאומה, לעומת זאת, מאכלים נוזליים, אינם מפרישים טעם בלבד, ולעולם הטעם היוצא מהם מלווה בחלק מן המאכל עצמו. לפיכך, כאשר בשר הפריש טעם, משקלו וגודלו נותרו כשהיו, טעם בלבד יצא ממנו. אך כאשר יין הפריש טעם, משקל היין פוחת, משום שהיין אינו מפריש טעם בלבד.

לקביעה זו, השלכה הלכתית מעניינת וגם מעשית. כאשר אדם נוטל כף חלבית ומגיס עמה קדרת בשר, משערים כאילו כל הכף היא חלב ועל הבשר להיות פי שישים מגודל הכף, כדי שנוכל לומר שהחלב בטל בשישים, מפני שאין יודעים כמה חלב בלעה הכף. כמו כן להיפך, אם בחשו סיר חלב בכף בשרית, משערים את כל הכף כאילו היא בשר ואם אין בחלב פי שישים מן הכף, הוא אסור באכילה.

שקילת החלב יכולה להציל את סיר הבשר: ברם, אם הכף שבה אנו עוסקים היא חדשה, ופעם אחת בלבד השתמשו בה כדי להופכה לחלבית או לבשרית, אזי יהא הבדל בין סיר הבשר לקערת החלב. נתחיל מסיר הבשר. תחילה בחשו חלב רותח בכף, ואחר כך הגיסו עמה בשר. אם ידוע בבירור מה היתה כמות החלב לפני שבחשו בו עם הכף, ניתן לשקול את החלב כעת, ולאמוד את כמות החלב שנבלעה בכף, ומעתה, אין צורך בכמות בשר פי שישים מכל הכף, אלא די בכמות בשר פי שישים מכמות החלב שנחסרה. אולם, במקרה הפוך מדידה זו לא תועיל מאומה. שכן, גם אם ניווכח כי לא נחסר מאומה מקדרת הבשר, אין בכך הוכחה כי כל הכף לא הפכה לבשרית, שכן, מאכלים מוצקים מפרישים טעם בלי חומר ממשי, ויתכן שכל הכף נספגה בטעם בשר...

דף קט"ז/א במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב

"במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב" - מדוע?

"במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב". במילים פשוטות אלו הגמרא אומרת, כי יהודים שהתגוררו בעיר מסויימת לא הקפידו על הוראת חכמינו זכרונם לברכה, לבלתי אכול בשר עוף עם חלב. כגדר לאיסור התורה לאכול בשר בהמה עם חלב, משום שזו היתה עירו של רבי יוסי הגלילי, אשר חלק וסבר, כי מעולם חכמים לא תקנו זאת, ואף על פי שיתר החכמים חלקו עליו, במקומו נהגו כמותו. לא רק באיסור דרבנן הדברים אמורים, אלא גם במחלוקות הנוגעות לאיסורי תורה, כאמור בגמרתנו, שבמקומו של רבי אליעזר כרתו עצים בשבת! והסיקו בהם מדורה בשבת! כדי להכין את כלי המילה בשבת!

רבים הם עד למאד חילוקי הדעות בהלכה שבין העדות השונות, וכבר הראשונים (רא"ש מועד קטן פ"ג סימן פ"ז, תוספות עבודה זרה לח"ב ד"ה "אי משום", ועוד) מסתמכים על תשובה קדמונית מימי הגאונים (הדפסה בסוף "ס"ם של שלמה" בבא קמא), שבה נמנו חמישים חילוקים בין בני בבל לבני ארץ ישראל בכל חלקי ההלכה. מאז ועד היום, התערבלו גלויותנו, נפוצו, התכנסו ושוב גלו, ורבו השיטות והדעות.

הידיעה החשובה שבגמרתנו, כי בני מקומו של החכם בעל דעת המיעוט רשאים לנהוג כדעתו, אף על פי ששאר החכמים חולקים עליו, היוותה כר פורה לרבים מחילוקי המנהגים שבין עדות ישראל. למסקנה זו הגיעו הרשב"א (שו"ת ח"א סימן רנ"ג) והר"ן (שו"ת סימן מ"ח), כאשר הם מורים לגבי מחלוקות מסויימות, כי במקומות מגוריהם של הר"ף והרמב"ם יש לנהוג כשיטתם, אף על פי שבשאר קהילות ישראל לא נהגו כשיטתם בהלכות הנדונות.

וייעל הפסנתרן. איש בעל אצבעות עבות, שגרמו לרבים לתמוה, כיצד הוא מצליח ללחוץ על קליד בודד, אבל מיד נוכחו הכל, כי הוא מפליא לעשות. הקולות שעלו מן הפסנתר האדיר, הלמו בקירות האולם, חזרו אל המרכז, בדיוק כמו שהבטיח האקוסטיקאי, וצמררו את הגוף. מנהל החשבונות הביט רגע קט ברעהו, לבחון את תגובותיו, והנה זה ממצמצץ חליפות בעיניו, ימין שמאל וחוזר חלילה. לכל אחד דרכים משלו להביע את התרגשותו, הרהר לעצמו.

החליץ הוטס במיוחד מאיזור כפרי נידח במעמקי ה'ג'ונגל, שם למד את אומנות החליל מאבותיו ואבות אבותיו, אשר פיתחו את הנגינה על החליל לכדי אומנות על טבעית, שם, בחיק הטבע, בין הנחלים המפכים והטלאים הפועים. חושיו המוסיקליים היו מחודדים באופן נדיר, אך במשך חודשים עמלו כדי לאלפו לקח, שישכיל לשלב את נגינתו עם יתר הנגנים. הוא אחז בידיו את חליל העץ המחוספס, נעץ אותו בין שפתיו, כיווץ את עיניו ואת גבותיו למקשה אחת, וצליל רך וענוג ככדור צמר צחור בקע מחלילו, מלווה בשיירת צלילונים שהקיפוהו מכל עבר. נשימתו של מנהל החשבונות נעתקה.

מה אתה אומר, שאל את חברו בהתפעלות. **שיחתי** לו כבר, נראה מה הם יודעים לעשות. **ללא** אות, הכנה, סימן או הקדמה, פרצו כל הכלים באחת כאבחת חרב אבירים הנשלפת מנדה בשדה הקרב. כנרים, מחצצים, מתופפים, פסנתרנים, מנגני העוגב, הגיטרה, החליל והסקסופון, היו דרוכים כקשת, ובבת אחת הפיקו מכליהם את הצליל הגבוה ביותר; דממו לשתי שניות ומחצה, ומיד החלו לגנון בסימפונייה מנגינה מיוחדת שהולחנה לכבוד קיום האירוע.

מבקר האיכות לא נהנה בעליל. הוא היה בן אדם רגיש לזולת, ולפיכך, הבין לפנשם של המנגנים האוהבים לגנון על כליהם, אך מדוע כל כך גבוה, ארוך ומתמשך, כל הזמן. אי אפשר לו לבעל המקלות הארוכים להניחם קמעא, לגנון את מצחו ולהרפות מקולות הנקישה שהוא משלח אל אזני הנאספים ללא רחם? כלום הפסנתרן אינו מסוגל להקיש בעדינות על מה שהוא מקיש, הלה הולם בראשו ומותח את עצביו. **הוא** סקר בייאוש את המנגנים הרבים, שמרצם הלך וגבר, ונזכר בתסכול באמרתו של מנצח ששמו נשכח ממנו: "לעולם אל תביט בטרומבונים, זה רק מעודד אותם..." בעיניים משתוממות הביט ביתר האורחים, אשר ישבו דומם על כסאותיהם, חלקם בעיניים עצומות, והפינומי כל צליל וקול, כאילו היו קוד סודי לאוצר זהב. הוא החליט להעסיק את עצמו בהתבוננות על המנגנים, מי מהם יושב, מי עומד, היכן מוקם כל אחד מהם, בני כמה הם, לשער כמה משלמים להם.

מנהל החשבונות אחז בליבו. החלק הראשון של הקונצרט הסתיים בדעיכה מתואמת להפליא של כל הכלים. כל אחד גווע בתורו הוא, והותיר את הרושם, כי עוד מעט קט ישוב. אחד אחד הם דממו, עד האחרון שבהם. החליל.

הוא שטט את גופו באחת לאחור ופנה להביט ברעהו. אם לא היה רואה את בטנו עולה ויורדת עם נשימותיו, היה בטוח כי הוא מת. **בהפסקה** שבין שני חלקי הקונצרט, הוא סידר הסעה למבקר האיכות, אשר ביקש לחזור לביתו. **מי** שמבין ואוהב, אינו מסוגל בלי זה. **מי** שאינו מבין, אי אפשר להסביר לו.

★ ★ ★

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

אמת.

אך נא לזכור: בעולם הבא עושים דבר אחד: מנגנים. מנגנים תורה, רק תורה. **לשבת** בעולם הבא בלי לעשות חזרות בעולם הזה, בלי להפנים את לימוד התורה... לא מומלץ. **טלפן** עכשיו למוקד מאורות הדף היומי לבידור על שיעור דף היומי באיזור מגורך. **ההנאה** כולה שלך.

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. תכתובת: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף קטוב לא תבשל גדי בחלב אמו

ביכורים ובשר בחלב

מספרים כי הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל התקשה מאוד בפסוק (שמות כד/ט) "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוך לא תבשל גדי בחלב אמו". מהי השייכות בין מצוות הבאת ביכורים לאיסור בשר בחלב?

פעם נמצא באחד מספרי הטבע, כי הרוצה להקדים את הבשלת הפירות באילן, ישקנו בחלב שהתבשל עם בשר. אורו עיניו: באה התורה לומר, שראשית ביכורי אדמתך מצווה אתה להביאה לבית המקדש, אך לא הותר לך למען זריזות המצוה למחר את הבשלת הפירות על ידי בישול בשר בחלב - לא תבשל גדי בחלב אמו...

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם אביש פירר** ז"ל
ב"ר משה מנחם ז"ל נלב"ע י"ד בתשרי תשס"א
ומרת **עדינה טובה** ע"ה
ב"ר יעקב צבי הכהן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשס"ח
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **קלונימוס קלמן דוד**
גרינבוים ז"ל
ב"ר שמעון ודבורה הי"ד נלב"ע י' באלול תש"ע
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **צירל פולק** ע"ה
ב"ר יוסף הקש ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י
משפחות **פולק, מי זהב וקרפין** שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **דוד יהודה** זצ"ל
ב"ר חיים גדליהו בנט זצ"ל נלב"ע י' באלול תשל"ג
וזוגתו הרבנית **אסתר** ע"ה
ב"ר שלמה צבי הברמן זצ"ל נלב"ע י"ט בסיון תשל"א
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **אסתר** ע"ה
בת יחיאל מאיר נלב"ע י"ג באלול תשע"ז
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יעקב דב איזלר** ז"ל
ב"ר נחום אורי ז"ל
נלב"ע ביום ט' אלול תש"נ
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **יואל שטרנטל** ז"ל
ב"ר יהודה נחמן ז"ל נלב"ע י"ג באלול תשל"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י בני ידידו
הר"ר **ברוך מרדכי** ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל טמבור** ז"ל
ב"ר נחום אריה ז"ל
נלב"ע ביום ח' אלול תשס"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף מיץ** זצ"ל
ב"ר מרדכי זצ"ל נלב"ע ט' באלול תשל"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

כשהרשב"א ענה שתי תשובות סותרות על אותה שאלה: גישתו זו של הרשב"א בולטת בתשובותיו, כאשר פעמים שעל אותה שאלה הוא משיב שתי תשובות שונות לחלוטין, הסותרות זו את זו. הצצה אל ראש התשובה מגלה, כי כל אחת מהן ממוענת ליעד אחר, ולפיכך על בני המקום לנהוג כהוראתו של בר הפלוגתא שהתגורר בעירם לפני שנים רבות (ראה שו"ת "אדמת קודש" או"ח סימן י'). השאלה המתבקשת היא, הלא אמרה תורה "אחרי רבים להטות"? כיצד, איפוא, רשאי אותו פוסק יחיד להיות איתן בדעתו ולהורות לבני מקומו לנהוג כדעתו, נגד דעת הרבים. ובכן, משנגענו בשאלה בסיסית וחשובה זו, ראוי להבהיר כלל עיקרי.

אחרי רבים להטות - במחלוקות שהוכרעו בבית דין: הכלל "אחרי רבים להטות" נסוב על הכרעת בית דין. כלומר, אם בית דין התכנס, שמע את דעות הצדדים והכריע כאחד מהם, אזי, על בעל הדעה שלא התקבלה לחזור בו ולחזול מלהורות כשיטתו (עיין "חזון איש" יו"ד סימן ק"נ אות א', ז', ח'. ועיין מה שביאר בהרחבה בספר "יסוד המשנה ועריכתה" לגבי מחלוקות בית שמאי ובית הלל). שונים הם פני הדברים במחלוקת שלא הוכרעה בבית הדין. כאשר מורה הוראה ניצב בפני מחלוקת שכזו, עליו להלך אחר דעת רוב הפוסקים - שכן הדעת נותנת, אלא אם כן הוא תלמיד חכם ומורה הוראה מובהק, ודעתו נוטה בבירור להכריע כדעת מיעוט הפוסקים (עיין חזו"א שם, אות ח'), אם לאו, עליו להלך אחר דעת רוב הפוסקים. אין צורך להדגיש, כי המדובר בתלמיד חכם בר סמכא, שבכוחו לשקול אלו מן הדעות לצרף למחלוקת. אכן, כל ספרי ההלכה אשר על פיהם אנו חיים, מבוססים על הכרעת ההלכה לפי רוב שיטות הפוסקים שחיו את דעתם בהלכה הנדונה, לא מחמת ההלכה של "אחרי רבים להטות", אלא מצד הסברא (עיין חזו"א שם).

מעתה, מובן היטב כי במקום מגוריו של רבי יוסי הגלילי, הוא הורה כשיטתו, כי מחלוקת זו לא הוכרעה על ידי בית הדין הגדול, וכן כל אותם מחלוקות שבין רבותינו הראשונים.

בני מקום שקיבלו על עצמם את כל פסקיו של חכם מסוים: לא זו בלבד, אלא גם בני מקום מסויים שחכמיהם קיבלו על עצמם את כל פסקיו של חכם פלוני, הרי הם נוהגים כמותו הן לקולא והן לחומרא, גם אם אינו מתגורר בינותם. הרשב"א (שם) מסביר, כי "כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים... והרי עשו אלו הגדולים כרבים".

ארץ ישראל, מקומו של מרן רבי יוסף קארו: בעקבות כך התעורר נידון ענף ורחב היקף לגבי מנהגי תושבי ארץ ישראל. שכן, ארץ ישראל נחשבת כמקומו של מרן רבי יוסף קארו מחבר ה"שולחן ערוך", ורבים הם הפוסקים המעידים על תושבי ירושלים וסביבותיה, כי הם קיבלו עליהם את פסקיו והוראותיו [ועיין חזו"א שם אות י' שאין הדבר מוסכם]. לימים, החלו יהודים מארצות אשכנז להשתקע בארץ, והתעוררה השאלה, האם עליהם לנהות אחר בני המקום ולנהוג ככל פסקיו והוראותיו של ה"שולחן ערוך", אף על פי שבעיר מוצאם הכריעו כשיטת הרמ"א.

אכן, בעבר, עת האשכנזים היו מיעוט של ממש בקרב יהודי הארץ, אנו מוצאים את הוראתו של ה"חכמת אדם" ("שערי צדק" שער משפטי הארץ פרק י"א סימן כ"ו), כי יש לכפות את האשכנזים לנהוג לחומרא כמנהג הספרדים בעניין "מיעוץ הסירכות", שהרי בני ארץ ישראל קיבלו על עצמם את מרותו של ה"שולחן ערוך", והרמב"ם שקדם לו (עיין שם "בינת אדם").

בימינו עדות ישראל מתנהלות עדה עדה על פי הלכותיה ומנהגיה, כהסברם של הפוסקים, כי החל משנת תק"ל גבר זרם העולים האשכנזים לארצנו הקדושה ומאחר שהם ניהלו את חייהם בקהילות נפרדות, ולא התערו בקרב יושבי הארץ, לא חלה עליהם חובה לנהוג כמנהגם ("ארץ חיים" בסוף קונטרס הכללים כלל כ"ד, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ח סימן א').

